

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1712. Soc. 173.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](#)

13. In Domo Professa Ulyssiponensi 29. Decembris venerabilis senex P. Petrus Amaralius, nonagenario major, natus Azuraræ. Philosophiam Co-nimbricæ docuit, annosque quindecim expostit divinam scripturam. Rexit Bracharense Collegium. In habendis sacris concionibus æquavit singulares lui temporis. Nec fuit alius vel ad eas promptior, vel magis indefessus. Octies millies concedit sacram suggestum. Quatuor annis magisterii Philosophici habuit ad populum conciones octoginta. Lucebat in ejus vita nostrorum primorum Patrum veneranda sanctimonia. Plurimas missiones egregie obivit. Non semel per Quadragesimam manè, & vespere concionatus in nostro templo. Nihil eo humanius, nihil misericordius. Vita per me typis vulgata plura prodit.

14. In Sanfinensi Residentia 9. Maji Julianus Georgius Coadjutor Sam-Romani ortus, major octogenario. Annos quatuor & quadraginta vixit in ea Residentia, quam ditavit non minus optimi Religiosi virtutibus, quam rerum temporalium incrementis. Ad postremam senectutem stata religiosæ vitæ exercitia sancta sic peregit, ut exactius nemo. Pendebat totus à nutu superioris; absque ejusdem facultate nihil ab ulla mortalium acceptavit. Maximi fecit sui contemptum. Mechanicum opificem verbo se declaravit, & opere, nam instrumenta omnia, quæ juvant agriculturam, suis ipse parabat manibus. Ponè vietu communī, & rustico contentus, affabilis & prudens. Verbo, vix aliquid est, quod in suis Coadjutoribus cupiat Societas, quod in Juliano non fuerit.

Annus 1712. SOC. 173.

I.

PREÆCLARA subsidia hoc anno tum ad Indiam, tum Maranoniam expedita sunt. Profecti ad Indianam petivere tredecim. In navi Pro-regis, quod ipse postularet, ivit PETRUS Xaverius cum Joanne Baptista scholastico. Cæteri vehebantur in alia navi. Ipsi præterat P. Gaspar Estibeirus natus Mouræ. Ad Maranoniam tredecim pares Indicis numero contenderunt. Hos inter duo, de quibus anno superiore dictum perpeccos longos maris errores, & tandem tenuisse Ulysponem, PP. Joannes Teixeira, & Sampayus, nullis periculis territi se rurius ponto tradidere; tertius initiatius jam sacris, horrens casus, quos evaserat, à Societate defecit. Verum, quæ DEI providentia est, ejus loco substitutus P. Philippus Luisius Eborensis. Venerat ex magisterio Latinitatis apud Insulas, studebatque Theologię. Etsi tentabatur crebris, & acutis doloribus capitis, paruit vocanti Deo. Ad me postea dedit litteras, in quibus retulit; se, ex quo attingisset Maranoniam, esse liberum ab capitib⁹ importunissimo dolore, obireque tria, vel quatuor munia non sine sui ipsius admiratione. P. Sampayus fassus est voto se obstrinxisse redeundi ad Maranoniam, ut referret DEO acceptam vitæ incolumitatem.

2. Mense Martio iussu summi Pontificis è Societate dimissus est P. Joannes Riberius Professor quatuor votorum. Tradiderat Rhetoricam, Philosophiam, ac Theologiam, Ebora Doctoris insignitus gradu moderabatur primariam cathedralm. Ejus scientia magni fiebat Ulysipone. Arserant nonnullæ controversiae inter Regem, & Pontificem tum ob quindennii pecunias, tum ob Serrissimi Regis Indicum, & Sinensem patronatum. Vocatus in harum rerum consultationes dicebat apertè, que sentiret pro Rege suo, illiusque jure, ac potestate.

3. Ob hæc Ministri Pontificii hominem apud Papam Clementem XI. detulerunt. Hic nostro Generali sub præcepto injunxit, ut è Societate pelleret. Scribitur ad P. Joannem Pereiram Visitatorem, sine mora mandaret executioni præceptum Pontificis. Id fulmen jam prævidens Riberius poposcerat Secretarium ab statu, Regis nomine daret mandata ad Visitatorem, ne quid Rege inscio, adversus ipsum auderet. Id omnino oblitus est Secretarius. Visitator, acceptis Româ litteris, dat executioni. Nocte clauso jam domus ostio, pos-

tis

tis ad fenestras, unde posset foras emitte scheda aliqua, custodibus, per Socium suum, ac domū Ministrum denunciat P. Joanni Riberio, ipsum dimitti è Sociate. Hæsit vir religionis amans, nec sibi defuit, licet incassum.

4. Respondit appellare se à Pontifice sinistre edocto ad ipsum Pontificem rectius edocendum: Cùm Visitator non acquiesceret; *Quoniam, inquit, sic lèditur jus meum; recurro ad Regis coronam, cuius est à subditis suis omnem arcere vim, ut rei veritas examinetur, conservatis quibusque in sua possessione.* Nihil hujusmodi clamores curavit Visitator. Cum videret Riberius, nullam sibi viam relinqui ad sui defensionem, rémque ad violentiam sue persona indecoram spectare; sumptā seculari ueste abiens è domo Professa, se recepit in palatium unius ex præcipuis Regis ministris prope domum nostram habitantis. Re vulgatā, vix dici potest, qui fuerit adversus Societatem fremitus, cumprimis contra Visitatorem. Pater magno in honore habitus apud Regem, & Regni Magnates: horum alii ob veterem necessitudinem, alii ad præfundum obsequium Regi eum invisiere, significatā aduersus authores animi indignatione.

5. Ut vitam honestissimam duceret, Rex eum constituit Deputatum tribunalis à conscientia, quod est è gravissimis totius Regni. Fruitus deinde redditus pingui vixit ad 13. diem Aprilis anni 1718. Sepultus in templo domū Professa inter nostros homines, ut petiverat. Nunquam ipse reputavit se dimissus è Sociate: idcirco in recitandis horis Canonice usus privilegii nostris dicendi horas singulis hebdomadis de S. Ignatio, & mensibus singulis de S. Xaverio. Reliquit annum redditum pro quotidiano sacro Sodalitati B. Virginis à doctrina in templo domū Professæ. Ad sumptum apodyterii sacri ejusdem domū legavit regalium æreorum centum millia, ducenta pro instauranda pictura fornici templi domū tironum, in qua exornavit polito marmore locum, ubi colitur vera effigies D. Xaverii Ven. M. Mastrillo apparentis depicta à nostro Dominico de Cunea.

Pellitur in
exilium P.
Visitator.

Novus Pro-
vincialis,

Episcopus
Portalegren-
sis conatur
dominari
in nostro
Collegio.

6. Vocatus jussu Regis ab ejusdem Ministris P. Visitator, facti rationem dare jubetur. Imperium Pontificis, ac Generalis deprompsit. Nihil attendere hujusmodi rationum momentis, sed reprehensum dimiserunt è conspectu. Octus expeditum Regis mandatum, quo pulsus est in exilium, nudatus omni jure hominis Lusitan. Profectus in Galliacum, habitavit in Collegio Pontevendrensi ad mensē Decembrem hujus anni. Tum precibus multorum placatus Rex concessit redditum in Lusitaniam.

7. Augusto mense Provinciæ gubernaculum traditum novo Provinciali P. Emmanueli Andradæ Ulyssiponensi, fessam senectutem in Domo Professa degenti, & nihil minus, quam hujusmodi onus cogitanti. Non defuit illi patientia exercenda materia; nam illustrissimus D. Nuntius significat Pontificem non acievisse informatione anno præterito data; imò decernere ejiciendos è Societate omnes novitios, qui ab antecedente Aprili contra ipsius decreta nostra fuerant militia adscripti; nosque Bullarum poenas incurrisse; ac proin nec Collegia Ecclesiastica fructus licet percipere, nec Provinciale tirones recipere posse, donec toties petitas pecunias non solveret. Non defuere, qui Provinciali luaderent, posse ipsum validè ac licet tironum vota excipere, & novos Societati adscribere; quia interposita Regis supplicatio, & appellatio ad sanctam Sedem istius sententia effectum suspendebat; nec poterat executioni mandari, quin prius audiretur Serenissimus, qui per suum Legatum Romæ negotium istud sedulò tractabat. Sed Provincialis, ut erat reverens mandatorum Pontificis, tuiorem viam elegit; & nec novitios recepit, nec permisit jam receptos vota sua simplicia emittere, sed absoluto biennio illos in Collegia misit, ubi more Juniorum scientiis operam darent.

8. Luctabamur cum prædicto labore, quando subortus alius non minoris curæ. Episcopus Portalegrensis meditatus est rem insolitam. Nescio, quo suidente, permotus aliquot Pontificum decretis, quæ nusquam sunt executionata, conatus est nostrum Collegium lustrare potestate Episcopali, legesq;

ip̄i dare, quōd numerum duodecimum non explerent Religiosi. Ad avertendam procellam missus Eborā P. Doct̄or Franciscus Salgueirus Theologiae Professor. Strenuē rem egit, & possessionem exemptionis retinuit. Super eodem negotio adiit Ulyssiponem, quōd vocatum fuerat à Nuntio.

9. Rectore jam P. Doct̄ore Laurentio Ferreira, anno 1714. idem Episcopus indixit dioecesanam synodum, in qua multa disponebat circa Regularium disciplinam, & observantiam: alius omis̄sion, nominatiōn in multis jus nostri Collegii feriebat. Id Rector indignum putans, chartam scriptam in ipsa synodo legit, quā declarabat percelli non posse jus Collegii, sēque dicta synodo non aſtentire. Nihil ē tali synodo prāter litigia exortum. Cū Romā synodus eſſet mandata typis, vellētque Episcopus eam promulgare; Regulares obſtitēre, & Regiae Coronae Procurator, quōd non paucis offendetur jūs regium, ac potestas legum Regni. Propterea hactenus est velut suppressa, & consopita. Sed progrediamur ad latiora.

10. Octobris decimā nonā in lucem editus Ulyssipone Princeps Petrus Regum filius, & h̄eres Regni. Ipsā die Rex Serenissimus DEO, ac S. Xaverio gratias habuit in templo domus Profess̄. Die festo ejusdem Indianum Apostoli Regina piissima eodem in templo, Deo, ipsique persolvit grates pro, fibi, & Regno dato Princeps, sumpt̄ sacroſanctam Eucharistiam, audivitque concionem. Decimā Decembriſ supplicatio in actionem gratiarum habita eſtab Ulyſſiponensi Senatu apud nostrum D. Rochi templum.

11. Conimbricæ auro obductum eſt nostri templi pegma ligneum, quo exornatur princeps arā. Id fecerat P. Gonſalus Sequeira: hoc autem anno P. Dominicus Nunius iterum Rector perfecit opus. Idem Rector curavit fieri egregias pīcturas, & tabulas, quibus cingitur intra Collegium S. Francisco Borgiæ dicatum facellum. Depinxit Josephus Castelonius Mediolanensis, qui ex Italia venerat iturus ad Sinam, & post opus perfectum eō navigavit. Erat Coadjutor indolis mitissimæ, & multæ virtutis. Ejusdem manu facta pīctura Circumſi Domini, quæ cernitur in ſumma templi ara. Auguſti 19. addita manus ſuprema fornīcibus omnium pīcularum superiorum ejusdem Collegii. Intra menses viginti tantum opus vidimus incepit, & absolutum, quod vix credet poſteritas.

12. Collegium Ulyſſiponense D. Antonii augeri coepit nobili ædificio januæ communis, in quo factum initium amplæ ſcalæ ducenti ad ſuperiores per gulas. Opus à fundamento erigendum ſuit, & antiqui dejiciendi parietes, quōd minūs idonei ſint inventi. Regebat Collegium P. Antonius Correa Eſtremoniensis, qui Provinciam moderatur, cū h̄ac litteris commendamus.

13. Habitæ ſacræ excuſiones per iſulas Flandricas. Episcopus Angren- Missions. ſis adeptus facultatem neceſſariam ad iſtituendas in honorem SS. Virginis Roſariorum fodalitates, cum ipſe per ſe, tum per noſtros id procuravit. Noſtro Josepho Riberio, dum miſſionem habet, obtulit ſe famina, quæ ab annis plurimis Eucharistiā non ſumperferat; nam recipiendæ paratam continuo dæmoni infidens impeditivit. Illi Pater injungit, teneat ſecum Virginis roſarium, fidenterq; ad ſacram mensam accedat, non auſurum interpellare dæmonem. Dicto audiens potuit refici pane Angelorum. Quod non parū juvit Roſariorum propagationem.

14. Episcopus ſecum habens P. Dominicum Cabum, & P. Antonium Freirium ex iſula Fayalensi navigavit ad iſulas Flores, & Corvum. Non conſtabat eās unquam aditas ab ullo Epifcopo. Parvæ ſunt, ſed montosæ, adeoque itinera ſuperatū difficultia. In excoledinis indigenis, & Roſario propagando dies consumpsere operi neceſſarios. Redeunteſ iſulae Fayalensi ministeria ſacra im- penderunt.

15. Vitam caducam cum perennitura mutarunt. In Domo Professa Moritur P. Ulyſſiponensi 13. Decembriſ P. Simon de Sanctis Conimbricensis, Regis Con- ſellarius. Profitebatur moralem ſcientiam in ſcholis Ulyſſiponib⁹, cū ad Antonius Franco.

K k k illud

442 *Synopsis Annalium Societatis JESU.*

illud munus est assumptus post mortem P. Francisci Botelii. Singularis eum exornabat modestia, & mores religiosissimi.

P. Gregorius Costa.

16. Eboræ 22. Februarii P. Gregorius Costa Padernensis. Docuit Conimbricæ, Rhetoricam, Philosophiam, & Theologiam; hanc etiam tradidit Eboræ, fuitque substitutus cathedræ primariae. Nam declaravit P. N. Generalis neminem, qui Doctor non foret, posse illam moderari cathedram; & si eo gradu careret, concenderetque cathedram, non reputandum Professorem, sed substitutum. Gubernavit Bracharensi, & Eborense Collegium. Ubi & degebat annis postremis patienter ferens ægritudines suas.

P. Emmanuel Sousa.

17. Ibidem mense Augusto P. Emmanuel Sousa Collegii Rector, natus Scalabi. Vir fuit suavi, & amabili genio. Rexit tirones Conimbricæ, & Ulyssipone, & Elvense Collegium. Viscera paterna, & humanissima conuersatio tum nostris reddidere gratum, tum externis. Mores fuere, quales decebant dictos obeuntem magistratus. Conimbricæ Eboram profectus tam debilis, ac fractis viribus, ut omnes dicerent eum ad tumulum potius ire quam ad gubernium. Nec ipsos sefellit opinio.

P. Emmanuel Almeida.

18. In eodem Collegio 29. Novembris Emmanuel Almeida scholasticus patriæ Ulyssiponensis. Antequam ad nos veniret, vehementer est tentatus, & provocatus ad turpia, sed horrens tantum malum, non sine facie vulnerata se proripuit impudicissimis manibus. Apud nos vixit justus adolescens inculpati moribus. Dum singulari charitate servit, afflitusque Emmanueli Suario scholastico maligna febre de vivis sublato, eadem ipse implicatur, maximo sibi solatio dicitans gravem dierum 19. ægritudinem ex opere charitatis contractam.

P. Josephus Garcia.

19. Bracharæ mense Augusto P. Josephus Garcia Barcellensis. In ipso cluxit spectanda charitas, quando navigans in Angolam appulsus est ad Madiram, cum navis ferret aliquot morbis perniciosis infectos, nec esset, qui vellet exportare de scaphis in terram; erant enim per aquam prope littus in terram vehendi; P. Garcia vestitus, & calceatus aquam ingrediens, quemque infirmorum humeris suis excipiens posuit in littore. Promptissimus erat in juvandis animam agentibus. Vix alius erga D. Antonium Lusitanum obsequiosior. Nunquam pro concione dixit, quin de ipso mentionem intexeret.

P. Josephus Barrius.

20. Conimbricæ 25. Septembris P. Josephus Barrius Lamecensis. Articularem morbum martyrii instar patiebatur. Sic afflitus aderat tribunali confessionum, & alienis incumbens brachiis concidebat suggestum templi ad cōciones habendas. Hydropisi tandem occubuit. Multum promoverat Conimbricæ Sodalitatem D. Xaverii, cuius fuit protector.

P. Emmanuel Eduardus.

21. Ibidem 6. Novembris P. Emmanuel Eduardus, Fermoeliæ natus Rheticam Conimbricæ, Philosophiam Eboræ, moralem scientiam, & Theologiam professus Conimbricæ. Moderabatur vespertinam, ut vocant, cathedram, cum maligna febris eum extinxit paucis diebus. Medicus Collegii non dubitavit dicere charitatis martyrem: nam dum continuus ægrotum eadem ardorem febri ad supremum agonem præparat, eodem malo involvitur. Vitam omnem degebat sine querela. Inter virtutes plurimū coluit religiosam paupertatem.

Annus 1713. SOC. 174.

Regum in
Societatem
benevolentia.

Multis honoribus cumulârunt hoc anno Serenissimi Reges minimam Societatem nostram. Serenissima Regina, & Infans Francica festo Theophorico adivere domum tironum, ceream facem accensam manu tenentes sequebantur umbellam, sub qua die illâ per domus pergulas circumferri solet Eucharistia. Octobri mense, quo Princeps Petrus annum explebat, iulxit Regina ipsi fieri tunicam talarem, & pileum more nostro. Sic induitum habuit in gremio 22. Octobris, cum Regni Optimates gratulati sunt Regi diem natum, atque etiam manum Principis osculati.

I.

2. Per